

مفاتيح الحلال

فهرست مطالب

سخن ناشر ۲۹

مقدمه ۳۵

بخش یکم: تعامل انسان با خود

فصل یکم: تفکّر و تدبّر ۶۵

اهمیت تفکّر و تدبّر ۶۵

تدبّر و تدبیر در امور ۶۷

سنجش خردورزی ۶۸

پرهیز از تکلف ۶۸

فصل دوم: یادگیری و دانش‌اندوزی ۷۱

اهمیت دانش‌اندوزی ۷۱

فضیلت تعلیم و تعلم ۷۲

یادگیری علوم مورد نیاز ۷۴

برخی آموزش‌های مورد نیاز ۷۶

آداب تعلیم و تعلّم ۷۹

فصل سوم: کار و تلاش ۸۳

اهمیت کار و تلاش ۸۳

کارگری سیره انبیا و امامان ۸۴

پرهیز از تنبلی و کم‌همتی ۸۷

سحرخیزی و کار ۸۸

مدیریت در کار ۸۹

۹۱	فصل چهارم: حفظ تن و حرمت اضرار به نفس
۹۲	اهمیت حفظ جان و سلامت
۹۴	عوامل سلامت
۹۵	استراحت بدن
۹۶	پرهیز از آسیب‌رساندن به بدن
۹۷	پیش‌گیری از بیماری‌ها
۱۰۰	عوامل بیماری
۱۰۳	دارو و درمان
۱۰۶	برخی از شیوه‌های درمان
۱۰۹	پرهیز از درمان با حرام
۱۱۰	عوامل شادابی و شکوفایی
۱۱۱	فصل پنجم: نظافت و بهداشت
۱۱۲	اهمیت نظافت و بهداشت
۱۱۳	شست‌وشوی تن
۱۱۵	بهداشت دهان و دندان
۱۱۸	چیدن ناخن و شارب
۱۱۹	ستردن موهای زاید بدن
۱۲۰	نظافت و بهداشت در جمعه
۱۲۲	سیره پیامبر در نظافت و بهداشت
۱۲۳	نظافت و بهداشت عمومی
۱۲۶	برخی آداب تخلی و وضو
۱۲۷	بهداشت روان
۱۲۸	بهداشت عقل (خرد)
۱۲۸	عوامل تباهی عقل
۱۳۱	عوامل سلامت و رشد عقل
۱۳۱	تأثیر مواد غذایی در رشد عقل
۱۳۲	بهداشت دل (قلب)
۱۳۳	عوامل بیماری و مرگ دل
۱۳۵	عوامل سلامت و بهداشت دل

۱۳۷	فصل ششم: خوردن و آشامیدن
۱۳۷	آداب نوشیدن
۱۳۹	برخی آداب غذا خوردن
۱۴۴	وعده‌های غذایی
۱۴۵	برخی آداب سفره
۱۴۸	گردآوری خرده‌های غذا
۱۴۹	پرخوری
۱۵۱	سیره پیامبر در خوردن و آشامیدن
۱۵۵	فصل هفتم: لباس و پوشش
۱۵۵	اهمیت پوشش
۱۵۵	نهی از برهنگی
۱۵۶	آداب پوشش
۱۵۹	پوشش‌های پسندیده
۱۶۱	پوشش‌های ناپسند
۱۶۵	فصل هشتم: زینت و آراستگی
۱۶۵	اصلاح و پیرایش
۱۶۹	بوی خوش و آرایش
۱۷۲	بهره‌گیری از زینت و زیور
۱۷۳	فصل نهم: مسکن و امکانات زندگی
۱۷۴	ویژگی‌های مسکن و مرکب
۱۷۷	فصل دهم: مسافرت
۱۷۷	اهمیت سفر
۱۷۸	آداب سفر
۱۸۳	لزوم همسفر
۱۸۴	مدیریت سفر گروهی
۱۸۶	دید و بازدید مسافر
۱۸۷	توصیه‌های لقمان درباره سفر

۱۹۱	فصل یازدهم: خواب و بیداری
۱۹۱	آداب خوابیدن
۱۹۲	مکان خواب
۱۹۳	وقت خواب
۱۹۳	میان‌ه‌روی در خواب
۱۹۴	خواب پریشان
۱۹۵	استفاده از فرصت
۱۹۸	رهایی از فکر گناه
۲۰۱	فصل دوازدهم: تفریحات سالم و ورزش
۲۰۱	اهمیت تفریحات سالم
۲۰۳	آثار تفریحات سالم
۲۰۳	برخی مصادیق تفریح
۲۰۵	ورزش‌های ناپسند (تفریحات ناپسند)

بخش دوم: تعامل انسان با هم‌نوعان

۲۰۹	فصل یکم: خویشاوندان
۲۰۹	پیوند با خویشاوندان
۲۱۰	اهمیت صلۀ رحم
۲۱۲	آثار صلۀ رحم
۲۱۳	آثار قطع رحم
۲۱۴	برخی از عوامل قطع رحم
۲۱۵	مصادیق و شیوه‌های صلۀ رحم
۲۱۶	مرز صلۀ رحم
۲۱۷	مراتب خویشاوندی (اولویت در صلۀ رحم)
۲۱۹	موارد صلۀ رحم
۲۱۹	۱. نیکی به پدر و مادر
۲۱۹	پدر و مادر
۲۲۰	برخی زمان‌ها برای نیکی به پدر و مادر
۲۲۱	برخی آثار نیکی به پدر و مادر
۲۲۲	مادر

۲۲۳	اولویت حقّ مادر.....
۲۲۳	فزونى نيکى به مادر.....
۲۲۴	پدر.....
۲۲۵	پدر، ريشهٔ نعمت‌ها.....
۲۲۶	استمرار نيکى به پدر.....
۲۲۷	قطع پيوند با پدر و مادر.....
۲۲۸	برخى آثار بدرفتارى با پدر و مادر.....
۲۲۹	دعا براى پدر و مادر.....
۲۳۳	۲. نيکى به خانواده.....
۲۳۳	خانواده.....
۲۳۵	هم‌غذا شدن با خانواده.....
۲۳۶	تقدّم خانواده بر ديگران.....
۲۳۷	توجه به خانواده در روز جمعه.....
۲۳۷	مراقبت از خانواده.....
۲۳۸	پاداش نيکى به خانواده.....
۲۳۹	پاداش غم‌خوارى براى خانواده.....
۲۳۹	کيفر تباه کردن خانواده.....
۲۳۹	کيفر بداخلاقى با خانواده.....
۲۴۰	فرزندان.....
۲۴۱	تکثير نسل.....
۲۴۲	امانت بودن فرزند.....
۲۴۲	حقوق فرزند و نامگذارى وى.....
۲۴۴	بهداشت کودک.....
۲۴۶	تغذيه کودک.....
۲۴۷	تعليم و تربيت کودک.....
۲۴۷	پاداش تعليم قرآن و احکام دين.....
۲۴۸	کيفر ترک آموزش دينى فرزندان.....
۲۴۸	تعليم مهارت‌هاى دفاعى و اجتماعى.....
۲۴۹	مهرورزى با فرزندان.....
۲۵۰	کيفر بى‌مهري به اولاد.....

- ۲۵۰.....گرامی داشتن فرزندان
- ۲۵۰.....یاری کردن فرزند
- ۲۱.....رعایت مساوات میان فرزندان
- ۲۵۱.....اولویّت نیکی به دختران
- ۲۵۲.....ازدواج فرزند
- ۲۵۲.....دعا برای فرزندان
- ۲۵۶.....توجّه مرد به همسر
- ۲۵۶.....ارزش وجودی همسر
- ۲۵۹.....پاداش نیکی به همسر
- ۲۵۹.....پاداش اخروی نیکی به همسر
- ۲۶۰.....پاداش صبر مرد در برابر بد اخلاقی همسر
- ۲۶۰.....مرز نیکی مرد به همسر
- ۲۶۲.....کیفر خشونت مرد با همسر
- ۲۶۲.....کیفر نپرداختن مهر همسر
- ۲۶۳.....نیکی به شوهر
- ۲۶۹.....۳. نیکی به خواهران و برادران
- ۲۷۰.....جایگاه برادر بزرگ‌تر
- ۲۷۰.....نیکی به برادر و خواهر رضاعی
- ۲۷۱.....۴. نیکی به سایر ارحام
- ۲۷۱.....پاداش نیکی به خاله
- ۲۷۲.....۵. نیکی به خویشاوندان سببی
- ۲۷۳.....آثار دنیوی صلّه ارحام
- ۲۷۴.....۶. برترین خویشاوندی
- ۲۷۴.....احترام و نیکی به سادات
- ۲۷۵.....پاداش نیکی به سادات
- ۲۷۷.....**فصل دوم: همکیشان (مسلمانان)**
- ۲۷۷.....حقوق برادران دینی
- ۲۷۹.....۱. تعامل با مؤمنان
- ۲۷۹.....لزوم اجتماع مؤمنان

۲۸۰	برکات اجتماع مؤمنان.....
۲۸۱	نیکی به مؤمنان و اقسام آن.....
۲۸۱	أ. حمایت مادی.....
۲۸۱	پاداش تأمین نیازمندی‌ها.....
۲۸۲	اهمیت اطعام مؤمن.....
۲۸۴	سیراب کردن مؤمن.....
۲۸۵	پاداش تأمین لباس مؤمن.....
۲۸۵	پیامد جا ندادن به مؤمن.....
۲۸۶	تزییح مؤمن.....
۲۸۶	خدمت به مؤمن.....
۲۸۷	هدیه دادن به مؤمن.....
۲۸۸	مدارا در تجارت با مؤمن.....
۲۸۸	ب. حمایت معنوی.....
۲۹۶	ج. حمایت عاطفی.....
۳۰۱	نیکی به برادران مسلمان (اهل سنت).....
۳۰۱	۲. تعامل با فاسقان.....
۳۰۲	مدارا با گنهکاران.....
۳۰۳	پیامد گرامیداشت گنهکاران.....
۳۰۳	۳. تعامل با متظاهران به اسلام.....
۳۰۴	برخی اوصاف منافق.....
۳۰۷	شیوه تعامل با منافقان.....
۳۰۹	فصل سوم: بیگانگان
۳۰۹	۱. موحدان (اهل کتاب).....
۳۰۹	قانون عمومی ارتباط.....
۳۱۰	أ. نیکی عدالت‌ورزانه به اهل کتاب.....
۳۱۰	مصادیقی از رفتار بشردوستانه با اهل کتاب.....
۳۱۴	ب. نهی از دلبستگی به اهل کتاب (غیر مسلمان).....
۳۱۴	علل نهی از دلبستگی به اهل کتاب.....
۳۱۶	ج. برخورد محتاطانه با اهل کتاب.....

۳۱۷	یهود و نصارا
۳۱۷	برتری نصارا بر یهود و اولویت آنها در تعامل
۳۱	مجوس
۳۱۸	نهی از اهانت به مجوس
۳۱۹	۲. بت پرستان (مشرکان)
۳۱۹	نهی از خوردن غذای بت پرستان
۳۱۹	نهی از پذیرش هدایای مشرکان
۳۲۰	نهی از تشبّه به کفار
۳۲۱	نهی از مسموم سازی شهرهای مشرکان
۳۲۱	نهی از قتل کودکان و کهنسالان مشرک
۳۲۱	۳. فرقه های انحرافی
۳۲۳	فصل چهارم: مستضعفان
۳۲۳	نهی از تبری از مستضعفان
۳۲۴	حمایت مالی از مستضعفان
۳۲۵	فصل پنجم: مهاجمان و دشمنان
۳۲۶	اقسام دشمن
۳۲۶	۱. دشمن شخص
۳۲۸	حقوق شاکي از مؤمن
۳۲۹	عوامل کاهش دشمنی
۳۲۹	۲. دشمن مکتب (دینی)
۳۳۳	دعا برای دفع شرّ دشمن
۳۳۵	فصل ششم: شهروندان
۳۳۵	نکاتی درباره حُسن خُلق و معاشرت
۳۳۶	ارزش حُسن خُلق
۳۳۶	آثار خوش خوئی
۳۳۷	پاداش خوش خوئی
۳۳۸	آثار بد خوئی
۳۳۹	راهکار رهایی از تراحم اخلاقی
۳۴۰	نمونه هایی از تراحم اخلاقی

۳۴۱	تزام اخلاقی در امور پزشکی
۳۴۳	مصادیق شهروندان
۳۴۳	۱. همسایگان
۳۴۳	اهمیت نیکی به همسایه
۳۴۴	مقام همسایه
۳۴۴	حقوق همسایه
۳۴۴	حفظ اسرار همسایه
۳۴۵	محدوده همسایگی
۳۴۵	بردباری در برابر آزار همسایه
۳۴۵	پاداش نیکی به همسایه
۳۴۶	کیفر بی‌توجهی به همسایه
۳۴۷	کیفر همسایه‌آزاری
۳۴۸	دعا برای همسایگان
۳۵۰	۲. دانشمندان (استادان و شاگردان)
۳۵۰	ارزش علم و عالم
۳۵۱	أ. عالمان
۳۵۱	فضیلت نگاه به عالم و پاداش آن
۳۵۱	فضیلت زیارت عالم و پاداش آن
۳۵۲	پاداش گرمی داشتن عالمان
۳۵۲	حق عالمان بر دیگران
۳۵۳	ادب همنشینی با عالم
۳۵۳	پاداش همنشینی با عالم
۳۵۳	پاداش شرکت در مجالس علمی
۳۵۴	ویژگی عالمان مورد احترام در قرآن
۳۵۶	نشانه‌های فقیه لازم الطّاعه
۳۵۶	کیفر اهانت به عالمان
۳۵۷	آثار اهانت به عالم
۳۵۷	دوری از عالمان بی‌عمل
۳۵۸	ب. ارزش معلّم
۳۵۹	رعایت حقوق معلّم و پاداش آن

- ۳۶۰..... عامل بی‌احترامی به معلّم
 ۳۶۰..... ج. دانش‌طلبان (شاگردان)
 ۳۶۰..... فضیلت دانش‌طلبان
 ۳۶۰..... محبوبیت دانش‌طلبان
 ۳۶۱..... شفاعت جویندگان علم
 ۳۶۱..... پاداش تکریم جویندگان علم
 ۳۶۱..... پاداش یاری‌رسانی به طالب علم
 ۳۶۲..... کیفر کینه و آزار به طالب علم
 ۳۶۲..... ۳. همکاران
 ۳۶۳..... ۴. بیماران
 ۳۶۴..... عیادت از بیمار
 ۳۶۶..... پاداش عیادت از بیمار
 ۳۶۹..... ادب عیادت
 ۳۷۱..... ۵. مردگان
 ۳۷۱..... ادب برخورد با مردگان
 ۳۷۱..... أ. هنگام مردن
 ۳۷۳..... ب. پس از مردن
 ۳۷۷..... ج. پس از دفن
 ۳۷۸..... ۶. مصیبت دیدگان
 ۳۷۹..... لزوم تسلیت (دلداری)
 ۳۷۹..... آداب تسلیت
 ۳۸۰..... پاداش تسلیت
 ۳۸۰..... ۷. مهمانان
 ۳۸۱..... لزوم اکرام مهمان
 ۳۸۳..... ادب مهمان‌نوازی
 ۳۸۶..... پاداش گرامیداشت مهمان
 ۳۸۶..... کیفر ردّ مهمان
 ۳۸۷..... ادب مهمان بودن
 ۳۸۹..... ۸. مجاهدان
 ۳۸۹..... برتری مجاهدان

۳۹۰ نیکی به رزمندگان
۳۹۰ کیفر آزار مجاهدان
۳۹۱ ۹. کودکان
۳۹۳ ۱۰. جوانان
۳۹۴ اهمیت جایگاه جوانان
۳۹۴ مشورت با جوانان
۳۹۴ به‌کارگیری جوانان توانمند
۳۹۵ پیش‌گیری از تهاجم فرهنگی به جوانان
۳۹۶ جدل‌آموزی جوانان
۳۹۶ تشویق جوانان به ازدواج
۳۹۷ اهمیت دادن به آراستگی جوانان
۳۹۸ راهکاری برای تربیت جوانان
۳۹۸ تنبیه جوان برای دانش
۳۹۸ ۱۱. سالمندان
۳۹۹ جایگاه سالمندان
۳۹۹ حرمت نهادن به پیران
۴۰۰ پرهیز از قتل پیران در جنگ
۴۰۰ پاداش بزرگداشت پیران
۴۰۰ کیفر اهانت به مؤمن سپیده‌موی
۴۰۱ ۱۲. یتیمان
۴۰۱ یتیم‌نوازی
۴۰۴ حفظ مال یتیم و چگونگی آن
۴۰۵ آثار یتیم‌نوازی
۴۰۷ کیفر یتیم‌آزاری
۴۰۸ سرپرستی یتیمان معنوی
۴۰۹ ۱۳. فقیران
۴۱۰ محبت به فقیران
۴۱۰ برکت دست انفاقگر
۴۱۱ پاداش رسیدگی به فقیران
۴۱۲ ادب انفاق به فقیران

- ۴۱۳ آثار بی توجّهی به فقیر
 ۴۱۵ ۱۴. مددجویان
 ۴۱۵ ا. قرض داران
 ۴۱۶ پرداخت بدهی بدهکار
 ۴۱۶ سخت نگرفتن بر بدهکار
 ۴۱۶ پاداش مهلت به بدهکار
 ۴۱۷ پاداش پرداخت بدهی بدهکاران
 ۴۱۷ ب. سائلان
 ۴۱۸ پرهیز از ردّ سائلان
 ۴۱۹ فرشته دانستن سائلان
 ۴۱۹ پاداش بخشش به سائل
 ۴۲۰ ادب برخورد با سائل
 ۴۲۲ پاسخ سائل شبانه
 ۴۲۲ ج. در راه ماندگان
 ۴۲۲ یاری رسانی
 ۴۲۳ پاداش یاری به در راه مانده
 ۴۲۳ د. پناهندگان
 ۴۲۴ صلاحیت مؤمن برای پناهدهی
 ۴۲۴ پاداش پناهدهی
 ۴۲۴ کیفر خیانت به پناهنده
 ۴۲۵ ه. زندانیان
 ۴۲۵ حقوق زندانیان بر دولت
 ۴۲۶ نیکی به زندانیان
 ۴۲۷ و. اسیران
 ۴۲۷ آزادسازی اسیر در ماه رمضان
 ۴۲۸ شفاعت برای آزادی اسیر
 ۴۲۸ نیکی با اسیران
 ۴۲۹ ز. آسیب دیدگان حوادث طبیعی
 ۴۳۰ ح. معلولان جسمی و ذهنی
 ۴۳۱ ذکر مشاهده مبتلایان

- ۴۳۱ ادب برخورد با معلولان
- ۴۳۱ پاداش نیکی به معلولان
- ۴۳۲ ۱۵. مسافران
- ۴۳۲ ثواب کمک به مسافران

بخش سوم: تعامل مردم و نظام اسلامی

- ۴۳۵ فصل یکم: نظام سیاسی
- ۴۳۵ اهمیت تشکیل نظام اسلامی
- ۴۳۶ اهمیت نیاز به حاکم عادل
- ۴۳۷ اوصاف حاکمان اسلامی
- ۴۳۹ وظایف حاکمان و کارگزاران
- ۴۴۵ وظایف مردم در برابر حاکم اسلامی
- ۴۴۹ پاداش‌ها و کیفرها

فصل دوم: نظام اجتماعی

- ۴۵۴ ۱. اتحاد و همبستگی
- ۴۵۵ آثار وحدت و محبت
- ۴۵۶ ممنوعیت تفرقه افکنی و فتنه و فساد
- ۴۵۶ خطر تفرقه افکنی و جدایی از اجتماع
- ۴۵۸ نهی از قهر و دشمنی
- ۴۵۸ آثار تفرقه و دشمنی
- ۴۶۰ سخن ساختگی برای آشتی
- ۴۶۱ ۲. آزادی انسان‌ها
- ۴۶۱ حدود آزادی
- ۴۶۳ ۳. امنیت عمومی و دوری از هرج و مرج
- ۴۶۵ کیفر ایجاد ناامنی
- ۴۶۶ ۴. استقلال و نفی ذلت‌پذیری
- ۴۶۶ ۵. مشارکت سیاسی و انتخابات
- ۴۶۷ ۶. مشورت‌دهی
- ۴۶۸ ۷. قیام در برابر ظلم
- ۴۶۹ تبری از ظالمان و طاغوتیان

- ۴۶۹..... عدم همکاری با ظالمان
- ۴۷۱..... ۸. مرزداری و اهمیت آن
- ۴۷۲..... آثار معنوی مرزداری
- ۴۷۲..... دعای امام سجاد علیه السلام برای مرزبانان
- ۴۷۸..... ۹. قانونگرایی
- ۴۷۹..... قانون در سیره پیامبر و امامان علیهم السلام
- ۴۸۰..... ۱۰. حق الناس
- ۴۸۱..... کمترین و لازمترین حقوق
- ۴۸۱..... پیامد تجاوز به حقوق
- ۴۸۱..... ۱۱. ضرورت عدالت
- ۴۸۲..... عدالت حاکمان
- ۴۸۲..... سفارش به عدالت
- ۴۸۳..... آثار عدالت
- ۴۸۴..... کيفر ترك عدالت
- ۴۸۴..... ۱۲. دعوت به خیر و نیکی
- ۴۸۵..... دعوت درونی
- ۴۸۶..... شیوه دعوت به خیر
- ۴۸۶..... برخی آثار موعظه
- ۴۸۶..... اوصاف موعظه‌پذیران
- ۴۸۶..... منزلت واعظان
- ۴۸۷..... ۱۳. مشورت و شورا
- ۴۸۷..... وظیفه مشاور
- ۴۸۸..... ویژگی‌های مشاور
- ۴۸۸..... برخی آثار مشورت
- ۴۸۸..... ۱۴. شهادت دادن
- ۴۸۹..... شهادت ناحق
- ۴۸۹..... کتمان شهادت و پیامد آن
- ۴۹۰..... آثار شهادت به حق
- ۴۹۰..... ۱۵. اهمیت وصیت
- ۴۹۱..... وصیت به ثلث

۴۹۳	۱۶ . اهمیت رازداری و حفظ آبرو.....
۴۹۴	پاداش رازداری
۴۹۴	کیفر عیب‌جویی از دیگران
۴۹۵	۱۷ . تأمین نیاز مردم.....
۴۹۷	برخی آثار رفع نیاز مردم.....
۵۰۰	کیفر بی‌توجهی به نیاز مردم.....
۵۰۴	۱۸ . اصلاح روابط.....
۵۰۶	۱۹ . میانجی‌گری در کار خیر.....
۵۰۶	وساطت پیامبر ﷺ
۵۰۷	واسطه‌گری برای ازدواج.....
۵۰۷	پاداش وساطت در ازدواج
۵۰۸	۲۰ . عدم مشارکت در کار خلاف
۵۰۹	۲۱ . دفاع از مظلومان
۵۰۹	پاداش یاری مظلوم
۵۱۰	۲۲ . امر به معروف و نهی از منکر.....
۵۱۰	اهمیت امر به معروف و نهی از منکر در قرآن.....
۵۱۱	اهمیت امر به معروف و نهی از منکر در حدیث.....
۵۱۲	مراتب امر به معروف و نهی از منکر
۵۱۲	آثار و پاداش امر به معروف و نهی از منکر در قرآن.....
۵۱۴	آثار امر به معروف و نهی از منکر در روایات
۵۱۵	پیامدهای ترك این دو فریضه.....
۵۱۶	۲۳ . بدعت‌ستیزی
۵۱۷	برخورد با بدعت‌گذاران
۵۱۸	بدعت‌ستیزی عالمان
۵۱۹	پاداش بدعت‌ستیزان
۵۱۹	پیامدهای بدعت
۵۲۱	۲۴ . تعاون و همیاری.....
۵۲۲	۲۵ . تشکّل‌های عمومی و علمی
۵۲۳	هیئت‌های مذهبی.....
۵۲۴	۲۶ . کارگران و کارفرمایان

- ۵۲۴ برتری کارگران
- ۵۲۵ گزینش کارمندان
- ۵۲۵ وظایف کارفرمایان
- ۵۲۵ آثار ظلم به کارگر
- ۵۲۶ ۲۷. ارزش و اهمیت مدارا
- ۵۲۷ ۲۸. اهمیت امانت‌داری
- ۵۲۷ اجر و پاداش امانت‌داری
- ۵۲۸ نشانه ایمان و تقوا
- ۵۲۸ کیفر خیانت در امانت
- ۵۲۹ ۲۹. ارزش و اهمیت نیکوکاری
- ۵۲۹ آداب نیکوکاری
- ۵۳۱ پاداش نیکوکاری
- ۵۳۳ دعا برای نیکوکاران
- ۵۳۳ پاداش نیکی‌ها
- ۵۳۳ نیکی به ناهلان
- ۵۳۴ ۳۰. مشارکت با مؤمنان
- ۵۳۴ شریک صالح
- ۵۳۴ حقوق شریک
- ۵۳۵ حقوق هم‌نشین
- ۵۳۵ حقوق طلبکار
- ۵۳۵ ۳۱. اهمیت سودرسانی
- ۵۳۶ آثار سودرسانی
- ۵۳۷ فصل سوم: شهرسازی و شهرداری
- ۵۳۷ ۱. چهره شهر اسلامی
- ۵۳۹ ۲. شهرداری (خدمات عمومی)
- ۵۳۹ اموال بیت المال یا اموال عمومی
- ۵۴۰ دقت در مصرف اموال عمومی
- ۵۴۱ استفاده از اموال شخصی نه از بیت المال
- ۵۴۲ ویژگی‌های خزانه‌دار اموال عمومی (بیت المال)

۵۴۲	مصارف بیت المال
۵۴۳	آثار تصرف بیهوده در بیت المال
۵۴۴	۳. برخی از مصادیق خدمات عمومی
۵۴۴	أ. صدقه و کمک مالی برای رفع نیازهای مردم
۵۴۵	ارزش صدقه
۵۴۵	زمان صدقه
۵۴۹	مصادیق صدقه
۵۵۰	آداب صدقه
۵۵۲	آثار صدقه
۵۵۶	حرمت صدقه بر خاندان پیامبر <small>صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ</small>
۵۵۷	ب. وقف
۵۵۷	ج. حلّ تکدی‌گری (گدایی)
۵۵۸	فضیلت بی‌نیازی
۵۵۸	نیازمندان بی‌نیاز
۵۵۹	نکوهش تکدی‌گری و محبوبیت عزّت نفس
۵۶۰	پیامدهای تکدی‌گری
۵۶۲	کیفر تکدی بدون نیاز در قیامت
۵۶۲	تهیّه ابزار کار برای متکدیان
۵۶۳	د. آبرسانی
۵۶۴	فضیلت سیراب کردن تشنگان
۵۶۵	پاداش آبرسانی
۵۶۶	برخی مصادیق آبرسانی
۵۶۸	هـ. مراکز فرهنگی و عبادی
۵۶۸	۱. تأسیس مسجد
۵۶۹	پاداش مسجدسازی
۵۶۹	رعایت سادگی در بنای مسجد
۵۷۰	مسجدسازی در مسیرها
۵۷۰	۲. توسعه بنای مسجد
۵۷۱	۳. آبادانی مسجد
۵۷۱	آثار دنیوی و اخروی آبادانی مسجد

۵۷۱	پاداش احترام به مسجد
۵۷۲	پرهیز از تحقیر مسجد
۵۷۲	سفارش به حضور در اجتماع مسجد
۵۷۲	پاداش روشن کردن و فرش کردن مسجد
۵۷۳	۴. بهداشت و نظافت مسجد
۵۷۵	فصل چهارم: امور اقتصادی
۵۷۵	۱. اهمیت مال و ثروت
۵۷۷	محافظت از مال و برخی عوامل آن
۵۷۹	نهی از تزیین مال و برخی عوامل آن
۵۸۰	آثار تباه کردن مال
۵۸۰	خطر مال اندوزی
۵۸۱	۲. تولید (بهره‌ور ساختن مال)
۵۸۲	سفارش به تولید
۵۸۳	هدف تولید
۵۸۴	عوامل معنوی بهره‌آور سازی مال
۵۸۶	کسب یا عامل مادی تولید
۵۸۶	اهمیت تلاش و کسب
۵۸۹	پاکترین کسب‌ها
۵۹۰	زمان مناسب کسب
۵۹۱	لزوم کسب حلال و فضیلت آن
۵۹۳	شروط کسب حلال
۵۹۴	آثار کسب حلال
۵۹۵	اثر آلودن کسب حلال
۵۹۶	برخی درآمدهای حرام
۵۹۷	برخی درآمدهای ناپسند
۵۹۸	آثار درآمدهای فاسد
۵۹۹	انواع کسب (راه‌های تولید)
۵۹۹	أ. کشاورزی
۵۹۹	فضیلت کشاورزی و کشاورزان

۶۰۱	تهیه و حفظ منابع کشاورزی
۶۰۱	برخی آداب کشاورزی
۶۰۳	شیوه کشاورزی و دعای آن
۶۰۵	ب. دام‌داری
۶۰۷	ج. تجارت
۶۰۷	فضیلت و اهمیت تجارت
۶۰۹	آثار تجارت
۶۰۹	آداب تجارت حلال
۶۱۲	دعا به هنگام داد و ستد
۶۱۳	رفتارهای ناپسند در داد و ستد
۶۱۶	پرهیز از برخی معاملات
۶۱۷	د. صنعت (حرفه)
۶۱۷	اهمیت صنعت
۶۱۸	آداب صنعتگری
۶۱۹	اقسام صنعت
۶۲۰	۳. توزیع ثروت
۶۲۲	هدف توزیع
۶۲۴	موارد توزیع
۶۲۷	راهکارهای توزیع عادلانه
۶۲۷	انواع توزیع
۶۲۸	۴. مصرف (بهره برداری)
۶۳۰	هدف مصرف
۶۳۱	انواع مصرف
۶۳۱	أ. مصرف بخیلانه
۶۳۳	ب. مصرف مسرفانه
۶۳۴	نشانه‌های اسراف
۶۳۵	زیان اسراف
۶۳۷	پرهیز از اسراف
۶۳۸	ج. معیشت معتدلانه
۶۳۹	برخی آثار اعتدال

- ۶۴۰ قناعت در مصرف
 ۶۴۲ برخی آثار قناعت

بخش چهارم: تعامل انسان با حیوان

- ۶۴۷ فصل یکم: نگهداری حیوان
 ۶۴۷ توصیه به نگهداری برخی حیوانات
 ۶۴۹ نکوهش از نگهداری سگ در خانه
 ۶۵۱ فصل دوم: بهره‌گیری از حیوان
 ۶۵۱ انواع بهره‌گیری
 ۶۵۱ ۱. بهره‌گیری در حمل و نقل
 ۶۵۲ بیان وصف‌ها
 ۶۵۳ ۲. بهره‌گیری در جهاد
 ۶۵۴ ۳. بهره‌گیری ورزشی
 ۶۵۵ آداب بهره‌گیری در حمل و نقل و جهاد و ورزش
 ۶۵۵ نام خدا هنگام سوار شدن
 ۶۵۵ دعای سوار شدن مرکب
 ۶۵۶ مدارا
 ۶۵۷ بهره‌برداری عادلانه در حیوان سواری
 ۶۵۷ رعایت توان حیوان در پیمودن مسیر
 ۶۵۷ توجه ویژه به حیوان به هنگام حمل بار
 ۶۵۸ نچیدن یال و دم حیوان
 ۶۵۹ رعایت حال حیوان در سوار شدن
 ۶۵۹ ناروایی توهین و آزار حیوانات
 ۶۶۳ ۴. بهره‌گیری در تغذیه
 ۶۶۳ آداب ذبح حیوان
 ۶۶۷ ۵. بهره‌گیری نامناسب
 ۶۷۰ کیفر به ناحق کشتن حیوان
 ۶۷۰ کیفر ستم به حیوانات
 ۶۷۱ کشتن حیوان موذی

۶۷۳	فصل سوم: حقوق حیوان
۶۷۴	اهمیت حقوق حیوان
۶۷۵	برخی حقوق حیوان
۶۷۵	۱. حقّ تغذیه
۶۷۷	دعای صبحگاهی حیوان برای تغذیه
۶۷۸	سفارش به آب و غذای حیوان
۶۷۸	حیوان ناظر غذا
۶۷۸	توجه ویژه به حیوان شیرده
۶۸۰	تغذیه حیوان سواری
۶۸۰	تغذیه حرام و نجس
۶۸۱	شکایت حیوان از گرسنگی
۶۸۱	تقدم تشنگی حیوان بر وضو
۶۸۲	پاداش آب دادن به حیوان تشنه
۶۸۲	کیفر تشنه نگهداشتن حیوان
۶۸۳	پاداش خدمت‌گزاری به حیوان
۶۸۳	حمایت از موجودات ریز
۶۸۳	۲. حقّ بهداشت و درمان حیوان
۶۸۴	۳. حقّ استراحت
۶۸۴	توصیه به استراحت حیوان
۶۸۵	گزینش محلّ مناسب برای استراحت حیوان
۶۸۵	علفزار، مناسب‌ترین استراحتگاه حیوان
۶۸۶	آشیانه، محلّ آسایش پرندگان
۶۸۶	۴. حیوان و حقّ تولید مثل
۶۸۷	۵. حقّ دوستی حیوان بر انسان
۶۸۸	۶. نوع دوستی حیوان
۶۸۸	۷. حقّ احترام به حیوان
۶۸۹	کیفر رعایت نکردن حقوق حیوان

بخش پنجم: تعامل انسان با خلقت زیست محیطی

۶۹۵	فصل یکم: محیط زیست
-----	--------------------

۶۹۶	حفظ و بهداشت محیط زیست
۶۹۸	آثار بهداشت محیط زیست
۶۹۹	زیان آلوده کردن محیط زیست
۷۰۰	تأثیر گناه در نابودی محیط زیست
۷۰۲	اطفای حریق
۷۰۵	فصل دوم: آب و هوا و خاک حاصلخیز
۷۰۶	مهار آب و صرفه‌جویی در آن
۷۰۸	مهار آب زمزم
۷۰۸	برخی آثار آب
۷۰۹	آثار نگاه کردن به آب
۷۰۹	برتری آب بر دیگر نوشیدنی‌ها
۷۱۰	دعای نوشیدن آب
۷۱۰	پرسش از آب سرد در قیامت
۷۱۱	آلوده نکردن آب
۷۱۲	زیان ادرار در آب
۷۱۲	پرهیز از منع آب
۷۱۳	احیای زمین موات
۷۱۵	فصل سوم: درخت‌کاری و جنگل‌ها
۷۱۶	اهمیت درخت‌کاری
۷۱۷	ویژگی‌ها و آثار درخت‌کاری
۷۱۹	آلوده نکردن زیر درختان
۷۲۱	فصل چهارم: فضای سبز و مراتع
۷۲۱	ایجاد فضای سبز
۷۲۲	آثار نگاه به سبزه
۷۲۳	اشترک مسلمانان در مراتع و آب رودخانه‌ها
۷۲۳	انحصار مراتع
۷۲۵	فصل پنجم: باد و باران
۷۲۵	نهی از دشنام به باد

۷۲۵	عوامل خشکسالی
۷۲۶	فواید آب باران
۷۲۷	دعا در طلب باران
۷۲۹	فصل ششم: نهرها و دریاها
۷۲۹	پاداش جاری ساختن نهر آب
۷۳۰	استفاده از دریا و ساحل
۷۳۱	آلوده نکردن دریا
۷۳۳	فصل هفتم: راه‌ها و جاده‌ها
۷۳۳	تأسیس راه
۷۳۳	تعریض راه‌ها
۷۳۴	تقدیم پیاده بر سواره و ...
۷۳۴	نظافت مسیر
۷۳۵	آثار نظافت اماکن عمومی و راه‌ها
۷۳۸	روشنایی راه‌های عمومی
۷۳۹	کیفر سدّ معبر
۷۴۰	برخی مصادیق سدّ معبر
۷۴۲	تردد خانم‌ها در حاشیه راه‌ها و کوچه‌ها و خیابان‌ها
۷۴۵	فصل هشتم: موادّ سوختی
۷۴۶	مایه قوام زندگی
۷۴۶	صرفه‌جویی در انرژی برق
۷۴۹	فصل نهم: گردشگری و دیدار شگفتی‌های تاریخی و طبیعی
۷۴۹	آثار گردشگری
۷۵۰	نهی دین از جامعه‌گریزی
۷۵۱	خاتمه
۷۵۱	۱. کارها در روزهای ماه قمری
۷۵۲	انجام دادن کارها
۷۵۲	پیش‌گیری از خطر با صدقه
۷۵۳	دعا پیش و پس از صدقه

۷۵۵ شرافت برخی روزها
۷۵۵ ایام هفته
۷۵۹ ساعات روز
۷۵۹ ۲. اشارات زمان
۷۶۳ ۳. سنّت‌ها
۷۶۳ نوروز
۷۶۶ چهارشنبه سوری
۷۶۸ یلدا (چله)
۷۶۸ فال
۷۶۹ ۴. اشارات سنّت‌ها
۷۷۵ فهرست منابع

سخن ناشر

بسم الله الرحمن الرحيم وایاه نستعین

حیات که دانایی توأم با توانایی است از خصایص ذاتی حضرت پروردگار به شمار می‌آید و هر موجودی که از حیات بهره‌ای دارد، موهبتی از بارگاه الهی به رسم امانت در اختیار دارد که باید قدر آن را بداند و به درستی از آن بهره برد. براساس آموزه‌های وحیانی، حظّ انسانی از این موهبت ربوبی به مراتب گسترده‌تر است؛ زیرا از مرز عدم آغاز می‌شود و تا سرحدّ وجوب، امتداد می‌یابد و این به اقتضای جامعیت وجودی انسان است که چنین حیات جامعی را رقم زده است.

قرآن کریم که از انسان مدحی همراه با هشدار دارد: ﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ * ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَفَلِينَ﴾^۱ وی را به امری بس عظیم و خطیر توجّه می‌دهد و آن اینکه چه حیاتی موجب حفظ و بقای مرتبه رفیع احسن تقویمی است و انسان چگونه باید زندگی کند که در وادی هولناک و از بین برنده اسفل سافلینی ساقط نشده و تازیانه‌های عذاب بر او نواخته نشود. زندگی فراخور نیک‌بختی و سعادت‌مندی چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد و همچنین تباهی و نگون‌بختی که نشانگر انحطاط و شقاوت‌مندی است از چه نوع نادانی‌ها و گمراهی‌ها نشأت می‌گیرد؟

همواره از منظر دین و نصوص معتبر دینی با تأکید و اصرار اعلام شده که مرگ، بازتاب زندگی است: «کما تعیشون تموتون»^۱ و در جهان آخرت، انسان محصول سعی و تلاش دنیایی خود را می‌بیند: ﴿وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى * وَأَنْ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى﴾^۲ و دنیا مزرعه و قیامت هنگام درو کردن محصول دنیا به شمار می‌آید: «الدُّنْيَا مَرْزَعَةُ الْآخِرَةِ»^۳ و موارد فراوان دیگری که از حوصله این مختصر خارج است. همه این‌ها انسان آگاه و بیدار را و می‌دارد تا حیات و زندگی راستین را بهتر بشناسد و با حفظ و عمل به آن، به بهترین شیوه گذران عمر نماید.

از آنجا که اسلام، دین زندگی است، احکام و تعالیم حیات‌بخشی را برای انسان فراهم کرده تا بتواند در هر سطحی مناسبات خود را به درستی ایجاد و محکم کند؛ چه محلی، چه منطقه‌ای و چه بین المللی و هیچ یک از ابعاد فردی و اجتماعی حیات بشری، از آموزه‌های وحیانی تهی نیست؛ بلکه جریان عبودیت و بندگی در جای جای زندگی نفوذ داشته و تنها با پذیرش و عمل به آن تعالیم، بندگی معنا یافته و محقق می‌شود.

گروهی پنداشته و تلاش می‌کنند تا دین را در انزوای مسجد و محراب برده و تنها در خلوت و حیات فردی خلاصه کنند، در حالی که بخش اعظم از دستاوردهای انبیا و اولیا سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ در جهت اقدامات و فعالیت‌های مختلف اجتماعی است و انسان بیش از آنکه جهت شخصی داشته باشد، شخصیت اجتماعی دارد و به تعبیر حکما «مدنی بالطبع» است؛ حتی اگر نگوییم همه حداقل بیشتر اقدامات فردی برای بازسازی انسان و بازگشت به دامن اجتماع

۱ . عوالمی اللئالی، ج ۴، ص ۷۲.

۲ . سوره نجم، آیات ۳۹ - ۴۰.

۳ . تنبیه الخواطر و نزهة النواظر، ج ۱، ص ۱۸۳.

است؛ زیرا عمده کمالات انسانی در عرصه اجتماع شکل گرفته و ساخته می‌شوند.

بدیهی است برای دستیابی به چنین برنامه‌ی حیاتی هم به تلاش و اجتهاد علمی نیاز است و هم به کوشش و جهاد عملی و هم به لطافت‌ها و آرایه‌های هنری که استاد معظم آیه الله جوادی آملی - دام ظلّه - در مقدمه‌ی ژرف و بنیادین خود بر این کتاب از این سه شأن اساسی انسان به جهان‌دانی، جهان‌داری و جهان‌آزایی یاد کرده‌اند که بدون این سه، بهره‌وری بلکه اصل استفاده از حیات عالم آفرینش بسیار ناچیز و اندک خواهد بود.

نزد حکیمان، این امر پذیرفته شده است که هر موجودی به اندازه‌ی رتبه‌ی وجودی خود از حیات بهره می‌گیرد؛ از این رو حیات جمادی، نباتی، حیوانی و در نهایت انسانی در جهان خلقت - با تفاوت درجات - موجود است؛ ولی برترین و کامل‌ترین آن، حیات انسانی است که از امتیازات ویژه‌ی سود می‌برد که شایسته است به درستی شناخته شود و به راستی به کار آید.

با قطع نظر از توانمندی‌های انسان در بهره‌مندی از مواهب عالم خلقت، اهتمام بشر به تحصیل دانش و نیز روشی که چگونه آن موهبت‌های پروردگاری را بشناسد و رابطه خود را با آنها تصحیح و اصلاح کند، از موارد لازم و حتمی است، زیرا تنها ره‌توشه سفر ابدی انسان نیز به همین امور بستگی دارد که اگر به درستی تحصیل و بدان عمل نشود، از خسارت و حسرت روزگارِ خسران و حسرت، آسیبی سخت خواهد دید.

استاد، علامه آیه الله جوادی آملی - دام ظلّه - با اشراف همه جانبه به منابع وحیانی و با بهره‌وری کامل از کتاب و سنت و همچنین عقل برهانی و نیز با ژرف‌بینی خاص به این ایده تطفّن دادند که همان‌طور که محدّث بزرگ روزگار ما جناب حاج شیخ عباس قمی رحمته الله علیه با اثر ماندگار و سودمندش؛

مفاتیح الجنان، راه سلوک بندگان و ارتباط انسان با خدا را از طریق انجام دادن اعمال عبادی در سه بخش نماز، دعا و زیارات و بهره‌مندی از ثواب و پاداش آنها هموار کرد، کتابی دیگر لازم است که جلد دوم و مکمل آن شمرده شود و شؤون دنیایی به ویژه امور اجتماعی بندگان را نیز با همان رویکرد، با آموزه‌های وحیانی مرتبط سازد تا آدمی در زندگی خود از این برنامه‌های الهی بهره‌مند گردد و از آثار آن، هم در دنیا و هم در عقبا سود ببرد؛ از این رو این کتاب، مفاتیح الحیاة نام یافت. پس رسالت این اثر نفیس و ماندگار این است که با تکیه بر منابع وحیانی، اصول و مبانی و نیز مواد و فروعاتی استنباط و استخراج شود که در جهت معنابخشی به زندگی انسانی در ابعاد مختلف اخلاقی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی به کار آید.

بنابراین می‌توان نقطه مشترک این اثر با کتاب مفاتیح الجنان را در این دانست که انسان با داشتن حسن فاعلی و حسن فعلی اعم از انجام دادن اعمال عبادی، اخلاقی، اجتماعی و سیاسی از ثواب و پاداش الهی بهره‌مند می‌گردد و در هر دو اثر به این ثواب‌ها، عقاب‌ها، آثار و پیامد رفتارها توجه شده است؛ اما امتیاز این کتاب این است که مباحث آن، ناظر به رفتار، گفتار و حتی نیت‌هایی است که توجه و اهتمام به آنها مناسبات فردی و اجتماعی و زیست‌محیطی او را تنظیم، تصحیح و اصلاح می‌کند.

انسان با آموختن و به کار بردن چنین دانش و برنامه‌ای، حیات طیّبی را که پروردگار عالم برای او، شایسته دانسته^۱ تجربه می‌کند؛ از این رو این آموزه‌ها اختصاصی به رابطه انسان با خدای متعالی نداشته؛ بلکه تمام مناسبات، ارتباطات و تعاملاتی را که انسان با خود، جامعه، محیط زیست و حتی نظامات اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و... دارد تعیین و بیان می‌کند.

۱. ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنشَأَ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً﴾ (سوره نحل، آیه ۹۷).

شیوه تهیه این اثر: در اینجا لازم است نکاتی درباره شیوه تهیه این اثر نفیس یادآوری شود:

۱. سامان‌دهی این اثر در همه مراحل آن، از پی‌ریزی تا تخریح آیات و روایات، تحقیق و تنظیم، رفع شبهات و جمع میان روایات و بازخوانی نهایی متن، با هدایت و اشراف حضرت استاد آیه الله جوادی آملی - دام ظلّه - بوده و پس از تکمیل متن، تمام آن به رؤیت و قرائت معظم له رسیده و نکات لازم را بر آن افزوده‌اند.
۲. اغلب روایات این اثر، معتبرند و برخی از آنها بر مبنای تسامح در ادله سنن مورد استفاده قرار گرفته‌اند؛ در همان حال از آوردن نقل‌هایی که با اصول عقلی و نقلی معارف اسلامی هماهنگ نیست، پرهیز شده است.
۳. از آنجا که در متن کتاب، نام معصوم علیه السلام در آغاز ترجمه هر حدیث آمده، دیگر نیازی به ذکر نام آن معصوم در پاورقی نبوده است؛ چنان‌که به جهت ثبت منبع حدیث، لزومی به ذکر سلسله سند حدیث نبوده است.
۴. برای رعایت اختصار، در احادیث، به یک یا دو منبع بسنده شده و از آوردن منابع بیشتر خودداری گردیده است.
۵. گاه یک روایت، موضوعات مختلفی را در خود جای داده و هر قسمت از آن، به موضوعی مربوط می‌شود. بدیهی است در این‌گونه موارد، همان قسمت از روایت در ذیل موضوع مربوط قرار گرفته که ترجمه یا پیام آن در متن کتاب آمده و اصل روایت در پاورقی ثبت شده است و این برای مستند بودن کتاب است.
۶. آنچه از مجموعه مطالب و مباحث در این کتاب فراهم آمده بهره‌گیری از منابعی است که پژوهشگران تا کنون بدان دست یافته‌اند. بدیهی است ممکن است در آینده اطلاعاتی با چنین رویکردی که در کتاب آمده فراهم آید که ضمیمه خواهد شد.

۷. حضرت استاد مقدمه‌ای مشتمل بر پانزده اصل که حاوی مبانی نظری این کتاب وزین است نوشته‌اند که ضمن اشمال آن بر مباحث جهان‌شناسی، معرفت‌شناسی و انسان‌شناسی، تکالیف الهی انسان و بایسته‌ها، بلکه شایسته‌های انسان الهی را بیان کرده‌اند؛ البتّه این مقدمه در سطحی نگاشته شده که تنها استادان و پژوهشگران این گونه رشته‌ها می‌توانند از آن بهره ببرند.

از افتخارات بزرگ نشر «اسرا» است که با عنایت الهی و تحت ولایت ذخیره عالم، حضرت بقیة الله اعظم علیه السلام این هدیه ارزشمند را با کمال اخلاص تقدیم دینمداران و دانش‌دوستان کرده و انتظار دارد که استاد معظّم و همه کسانی را که در مسیر این خدمت الهی تلاش و کوشش داشته و دارند از دعای خیر و الطافشان دور ندارند.

در پایان، این مرکز بر خود لازم می‌داند از همه کسانی که ما را در فراهم آوردن این اثر یاری داده‌اند؛ به ویژه شورای پژوهش گروه فقه، حجج اسلام: محمدحسین فلاح‌زاده، جواد محدّثی، محمود لطیفی، محمود مهدی‌پور، سیّد کمال‌الدین عمادی، خصوصاً جناب حجة الاسلام یدالله مقدّسی سپاسگزاری کند.

مرکز نشر اسراء